

עין משפט נר מצוה
 א ב מיי פ"ג מהל' שמיטה ויוכל הל' א. ג מיי פ"ג מהל' שמיטה ויוכל הל' ב. ד מיי פ"ג מהל' שמיטה ויוכל הל' ג. ה מיי פ"ג מהל' שמיטה ויוכל הל' ג.

רמב"ם דפוס ישן

בשנה שביעית עד שיבש המתוק והוא הנקרא בערבי חנט"ל ובלע"ז קולק"וינטיד"א שבזמן ההוא אין מזבלין הארץ לעבודה: **ואמר רבי יוסי** משעה שיקשר המתוק ונקרא מתוק לפני שהוא מר כמו שיקרא לעיור סגיא נהור והלכה כרבי יוסי: **ב המשפלות**. הוא הכלי שנושאין בו הזבל: **ולתך**. חצי כור וכבר זכרנו פעמים רבות שהכור ל' סאה פארוג שיעור הסאה בסוף פאה (מ"ז) ופירשנו כמו כן פעמים רבות שבית סאה חמשים על חמשים אמה: **פירוש מוסיפין על המשפלות**. הוא ששימו באשפה יותר מעשר משפלות **ואין מוסיפין על האשפתות**. הוא שלא יתן בשיעור בית סאה יותר משלש **ור' שמעון** מתיר להיות בבית סאה יותר משלש אשפתות ואין הלכה כר' שמעון: **ג עד שיעמיק שלשה**. רוצה לומר כשיהיה יותר משלש אשפתות לבית סאה אינו מותר לו עד שיעמיק מקום האשפה או יגביה כדי שיראה שאין מחשבתו וכוונתו לתיקון הארץ ועבודתה אלא לאסוף הזבל:

הערות לר"ש

פ"ג 1 עיין בר"ש לקמן פ"ט מ"ו. 2 עיין בר"ש כלים פכ"ד מ"ט (רד"א סופר). 3 כ"י. ובר"י: אחד. 4 כ"י. ובר"י: של ב' אשפות ויותר.

ליקוטים

א. בר"ש. הדא אמרה לא חשו לעוברין ושבין. ובתוס' חדשים [כתב] אף ע"ג דבשבת חששו למראית עין דאורחיל [בא"ת] סי' רמ"ד כו', דייל דויבול הוא מדרבנן. זה אינו, דהתם נמי ע"י עובד כוכבים אפי' שכרו לימים אינו אלא מדרבנן [ואעפ"כ חששו]. אלא החילוק הוא דשבת איסור סקילה* לפיכך החמירו בה אפילו במידי דרבנן, וכדמחלק הש"ס בסוכה (טז ב'). (דש"ש) **ג.** במשנה. עושה אדם כו'. לפרושי מלתיה דרבי שמעון היאך הוא מתיר יותר, וכן לפרושי מילתא דרבנן.

(חידושי הגר"א)

מחצית. שמעמיק בקרקע ואז מותר, וחכמים אוסרים עד

שהפירה יהיה ג' טפחים (חידושי הגר"א). **וחכמים אוסרין**. הן לפי מה שהביא הר"ש מירושלמי דר"ש מיירי באשפתות פחותות מיו"ד משפלות, וחכמים משמע דלא פליגי אלא על יתר מכון, אבל בג' אשפתות מודו דשרי, א"כ פליגי ג"כ על הת"ק דמשנה לעיל דלא שרי אלא מעשר עשר משפלות ולא פחות. וגם יש לדייק דלא אסרי ביתר מכאן אלא בפחותות מ' משפלות, אבל אם הם מעשר עשר שרי וא"כ פליגי גם בזה על הת"ק דלעיל. וזה דלא כתוס' חדשים * זה אינו דהא גם ביי"ט הדין הכי, כדכתב הבי"ב בשם תשובת אשכנזאים אע"פ שביי"ט ליכא איסור סקילה (הגרנ"ה).

יש לו בית השלחין אם לאו. אמר רבי יוסי הדא אמרה לא חשו לעוברים ושבין: **ושצנים**: משיבש המתוק. הוא הזבל שמזביל וממתיק את הפירות. ובירושלמי (שס) אמרין משיבש המתוק פקועה. אמר רבי מנא הן פקועה דצקעתא. כלומר ציקוע השדות. וצערון פירש בשם הר' דניאל כמו פקועות שדה (מלניס 3 ד): **משיקשר**. מפרש צירושלמי (שס) משיעשה קשרים קשרים. אמר ר' חוניא מכיון שנקשר צו קשר העליון מיד הוא יבש. ומני עלה קרוצים דצריהם להיות שוים: **ב עד כמה** מזבלין. משיבש המתוק לרבי יהודה ומשיקשר לרבי יוסי: **משפלות**. פי' צערון קופות (גדולות)² שמוציאין בהם זבלים. וזלשון ישמעאל נקרא [אל] משפל.

והציא הא דאמרין ציקרא רבה דפרשת זאת תהיה (פי"ט) אמר רבי חנין דליפורי תלוית זו של עפר מה הטיפש אומר מי יכול לסייפה, אבל פיקח אומר ולא אחרי³ צברה, אף אני קוצה שתי משפלות היום ושמים למחר עד שאני מסייפה: **של לתך לתך**. כל משפלת מחוקת לתך דהיינו חצי כור. וזהו משוי של חמור כדתנן צפרק השוכר את האומנים [לענין חטא] (ג"מ דף פ.): **מוסיפין על האשפתות**. **ואין מוסיפין על האשפתות**. [לעשות] יותר משלש אשפתות לבית סאה, משום דמיחזי כמוזל שדהו. ורבי שמעון שרי, דכיון דאשפה היא שהזבל צנור [שס] לא מיחזי כמוזל: **ג יו(ו)תר בו(י)בן**. כלומר אפי' יותר

אוסרין ^העד שיעמיק שלשה או עד שיגיינו נוסחאות: 2 ע"י ר"ש מכילתין פ"ט מ"ו (הג"מ הרה"ר לנדא). 3 נ"א יתר מכן מותר (דפוס וילנא). וכן בר"ש ובר"י ליתא תיבת "מחצית". 4 כדברי ר"מ.

שמעון: **ג וחכמים אוסרין עד שיעמיק שלשה** ר"ל שאם היה יותר משלש אשפתות לבית סאה הרי זה אסור עד שיעמיק מקום האשפה או יגביה, כדי שיהא ניכר שאין מטרתו תיקון הקרקע אלא לאסוף הזבל:

לעשות אשפה גדולה אפילו של עשרים משפלות⁴ ויותר: **ואין מוסיפין על האשפתות**. [לעשות] יותר משלש אשפתות לבית סאה, משום דמיחזי כמוזל שדהו. ורבי שמעון שרי, דכיון דאשפה היא שהזבל צנור [שס] לא מיחזי כמוזל: **ג יו(ו)תר בו(י)בן**. כלומר אפי' יותר

פירוש מהר"י בן מלכי צדק

הפירות. ירושלמי. פקועה, ההן פקעתה דבקעתא. פי' ביקוע השדות. וה"ר דניאל פירש פקועות השדה ממש! הם המתוק ששנינו. **רבי יוסי אומר משיקשר**. פי' זה עם זה ונעשה כעפר, ובלע"ז זבל הקשור נקרא ייבי. גרסינן מכיון שנקשר בו קשר העליון מיד הוא יבש. ומ[ש]יבש² המתוק לר"י ומשיקשר לר' יוסי מזבלין. **ב ועד כמה** מזבלין עד ג' אשפתות לבית סאה. לכל אשפה י' משפלות. בויקרא רבה (פי"ט) תנינן א"ר חנין דציפורין תלוית זה של עפר מה הטיפש אומר מי יכול לסייפה אבל פיקח אומר ולא אחד צברה אף אני קוצה ב' משפלות היום וב' למחר עד שאני מסייפה. [משפלות]³. פי' קופות שמוציאין בהן זבלין ובלשון ישמעאל משפאל ובלע"ז פנארי. של חשו לעוברין ושבין: **משיבש המתוק**. הוא הזבל שנותן מתיקה צפירות. ירושלמי. משיבש המתוק פקועה, ר' מנא אמר היא פקועה דצקעתא. כלומר ציקוע השדה, וצערון פירש בשם ר' דניאל כמו פקועות שדה: **משיקשר**. מפרש צירושלמי משיעשה קשרים קשרים. כשתחמיל להתייבש מתעבה ומתקשר. ומני עלה קרוצים דצריהם להיות שוים: **ב משפלות**. פירש צערון קופות שמוציאין בהן זבלים שכל משפל מחזיק לתך חצי כור והוא משוי של חמור כדתנן צפ' השוכר את האומנים: **מוסיפין על האשפתות**.

פירוש הר"ש

נותן צאשפה אחת כמה משפלות שהוא רוצה: **ואין מוסיפין על האשפתות**. לעשות יותר משלש צצית סאה לפי שנהא כמוזל שדהו, ור"ש שרי כיון שיש צנור גדול צמקום אחד לא מחזי כמוזל: **ג יתר מכאן**. מג' אשפתות מותר, והיינו דר"ש דרישא והא דמני לה פעם שנית משום דצעי למתני מלתייהו דרבנן, וצירושלמי מפרש דלתיא לאשמועינן דשרי ר' שמעון אפילו אין צאשפה עשר משפלות וזלצד שלא יהא צה פחות מג' [משפלות] דלע"פ שיש מעט זבל צאשפה לא מחזי כמוזל כיון שאינו מפורו:

שחפירה יהיה ג' טפחים (חידושי הגר"א). **וחכמים אוסרין**. הן לפי מה שהביא הר"ש מירושלמי דר"ש מיירי באשפתות פחותות מיו"ד משפלות, וחכמים משמע דלא פליגי אלא על יתר מכון, אבל בג' אשפתות מודו דשרי, א"כ פליגי ג"כ על הת"ק דמשנה לעיל דלא שרי אלא מעשר עשר משפלות ולא פחות. וגם יש לדייק דלא אסרי ביתר מכאן אלא בפחותות מ' משפלות, אבל אם הם מעשר עשר שרי וא"כ פליגי גם בזה על הת"ק דלעיל. וזה דלא כתוס' חדשים * זה אינו דהא גם ביי"ט הדין הכי, כדכתב הבי"ב בשם תשובת אשכנזאים אע"פ שביי"ט ליכא איסור סקילה (הגרנ"ה).

אשפות ממנו צצית עד שייבש ה"חנט"ל,¹ כי צאתו הזמן אין צני אדם מזבלים האדמה: **ור' יוסי אומר** משיגמר ויתקשר ה"חנט"ל. ומה שנקרא ה"חנט"ל מתיק כמו שקוראין לעיור סגי נהור. והלכה כר' יוסי: **ב משפלות** הוא הכלי שמוזבילים בו הזבל. **ולתך חצי כור**, וכבר אמרנו כמה פעמים שהכור שלשים סאה. וציארנו שיעור הסאה צסוף פאה (מ"ז). וכן ציארנו כמה פעמים צצית סאה חמשים אמה על חמשים אמה: **מוסיפין על המשפלות** הוא ששמים צאשפה יותר מעשר משפלות: **ואין מוסיפין על האשפתות** הוא שאין נותנין צציעור צית סאה יותר משלש אשפתות. **ור' שמעון** מתיר שיהיה צצית סאה יותר משלש אשפתות. **ואין הלכה כר'**

אומר משיבש המתוק ר' יוסי אומר **משיקשר**: **ב** יעד כמה מזבלין עד שלש שלש אשפתות לבית סאה של עשר משפלות של לתך לתך. **מוסיפין על המשפלות ואין מוסיפין על האשפתות**. ר"ש אומר אף על האשפתות: **ג יעושה אדם** את שדהו שלש שלש אשפתות לבית סאה יתר מכון **מחצית**³ דברי⁴ רבי שמעון וחכמים **אוסרין** ^העד שיעמיק שלשה או עד שיגיינו נוסחאות: 2 ע"י ר"ש מכילתין פ"ט מ"ו (הג"מ הרה"ר לנדא). 3 נ"א יתר מכן מותר (דפוס וילנא). וכן בר"ש ובר"י ליתא תיבת "מחצית". 4 כדברי ר"מ.

שמעון: **ג וחכמים אוסרין עד שיעמיק שלשה** ר"ל שאם היה יותר משלש אשפתות לבית סאה הרי זה אסור עד שיעמיק מקום האשפה או יגביה, כדי שיהא ניכר שאין מטרתו תיקון הקרקע אלא לאסוף הזבל:

לעשות אשפה גדולה אפילו של עשרים משפלות⁴ ויותר: **ואין מוסיפין על האשפתות**. [לעשות] יותר משלש אשפתות לבית סאה, משום דמיחזי כמוזל שדהו. ורבי שמעון שרי, דכיון דאשפה היא שהזבל צנור [שס] לא מיחזי כמוזל: **ג יו(ו)תר בו(י)בן**. כלומר אפי' יותר

אוסרין ^העד שיעמיק שלשה או עד שיגיינו נוסחאות: 2 ע"י ר"ש מכילתין פ"ט מ"ו (הג"מ הרה"ר לנדא). 3 נ"א יתר מכן מותר (דפוס וילנא). וכן בר"ש ובר"י ליתא תיבת "מחצית". 4 כדברי ר"מ.

שמעון: **ג וחכמים אוסרין עד שיעמיק שלשה** ר"ל שאם היה יותר משלש אשפתות לבית סאה הרי זה אסור עד שיעמיק מקום האשפה או יגביה, כדי שיהא ניכר שאין מטרתו תיקון הקרקע אלא לאסוף הזבל:

שחפירה יהיה ג' טפחים (חידושי הגר"א). **וחכמים אוסרין**. הן לפי מה שהביא הר"ש מירושלמי דר"ש מיירי באשפתות פחותות מיו"ד משפלות, וחכמים משמע דלא פליגי אלא על יתר מכון, אבל בג' אשפתות מודו דשרי, א"כ פליגי ג"כ על הת"ק דמשנה לעיל דלא שרי אלא מעשר עשר משפלות ולא פחות. וגם יש לדייק דלא אסרי ביתר מכאן אלא בפחותות מ' משפלות, אבל אם הם מעשר עשר שרי וא"כ פליגי גם בזה על הת"ק דלעיל. וזה דלא כתוס' חדשים * זה אינו דהא גם ביי"ט הדין הכי, כדכתב הבי"ב בשם תשובת אשכנזאים אע"פ שביי"ט ליכא איסור סקילה (הגרנ"ה).